

Paulus i Efesus	
<p>1 Medan Apollos var i Korint kom Paulus ner till Efesus, sedan han rest genom höglandet. Där träffade han några lärjungar,</p>	<p>Paulus reser denna gång nästan rakt västerut från Antiokia i Pisidien. Lukas säger inget om Kolosse och Laodicea, som ligger längs vägen. Den som förde evangeliet dit var Epafras (Kol 1:7).</p> <p>Detta avsnitt, v 1–6, är förbryllande och har två möjliga tolkningar som är förenliga med NT:s övriga budskap. Enligt en tolkning lever lärjungarna i GT:s tid och har blivit en sekt, vars dop inte längre var giltigt. Den andra tolkningen presenteras i v 5. När vi möter en text som vi inte helt får klarhet i låter vi inte läror byggas på den grunden, utan på de klara ställena. Därför kan det här avsnittet inte användas som grund för en lära om omdop.</p>
<p>2 och han frågade dem: "Tog ni emot den helige Ande när ni kom till tro?" De svarade honom: "Nej, vi har inte ens hört att den helige Ande har blivit utgjuten."</p>	<p>I Efesus fanns några lärjungar (enligt v 7: tolv män) som Paulus träffar. Han frågar dem om hur de nåtts av evangelium och också om de har fått del av Andens särskilda gåvor. Han får ett överraskande svar: de hade inte hört något om pingstens händelser.</p> <p>Man kan tala om tre slags "dop": <i>blodsdopet</i>, eller martyriet, <i>eldsdopet</i>, eller Andens särskilda manifestationer, på den första pingsten och vid några särskilda tillfällen efter det, samt <i>vattendopet</i>, som ensamt är ett sakrament till syndernas förlåtelse.</p>
<p>3 Då frågade han: "Vilket dop blev ni döpta med?" De svarade: "Med Johannes dop."</p>	<p>Paulus fortsätter att fråga om dopet och får veta att de döptes med Johannes dop. De har tydligen inte hört om Jesu död och uppståndelse och om Andens utgjutande. De hade döpts med "omvändelsens dop till syndernas förlåtelse", med blicken mot honom som skulle komma och inte i det fullbordade.</p>
<p>4 Paulus sade: "Johannes döpte med omvändelsens dop och uppmanade folket att tro på den som kom efter honom, det vill säga på Jesus."</p>	<p>Paulus förklarar att Johannes Döparen visade framåt mot Jesus, och att Jesus fullbordade det som GT:s profeter hade utlovat.</p> <p>Många lärostrider har förts om skillnaden mellan Johannesdopet och det kristna dopet, men Johannesdopet innehåller en tydlig undervisning om Jesus, "till syndernas förlåtelse", Mark 1:4. Också Johannesdopet hade nådemedelskaraktär.</p>
<p>5 När de fick höra detta döptes de i Herren Jesu namn.</p>	<p>Gezelius anser, så även Chemnitz och Calovius (Pieper-Mueller, s 594), att citatet utsträcks till och med denna vers, så att Paulus berättar om hur Johannes Döparen först undervisar om Jesus och sedan döper till honom. Efter detta lägger Paulus sina händer på dem och den Helige Andes manifestationer kommer över dem. Det finns inga citationstecken i grekiskan. Enligt denna tolkning skulle efesierna inte ha döpts om vid detta tillfälle.</p> <p>De flesta kommentatorer anser att v 5 beskriver att de döps vid detta tillfälle, efter att Paulus hade undervisat dem. Dessa hade fått sitt dop i en sekt som inte hade ett giltigt dop och behövde därför döpas. Att de döptes i Jesu namn betyder att de döptes till hela det verk som Jesus fullbordat, inte bara framåtblickande till det han skulle göra.</p>

<p>6 Och när Paulus lade händerna på dem, kom den helige Ande över dem, och de talade med tungor och profeterade.</p>	<p>Vid detta tillfälle ger Anden sina extraordinära gåvor på ett synligt sätt till dessa efesier. Det är nu fjärde gången detta omtalas: förut på pingsten, i Samarien och i Kornelius hus. Anden är alltid närvarande med frälsande kraft i dopet, men det är bara när han vill som han är närvarande med sina extraordinära gåvor. Gud hade en speciell orsak att manifesteras Andens gåvor också här; vi vet inte varför.</p>
<p>7 Tillsammans var det omkring tolv män.</p>	
<p>8 Sedan gick han in i synagogan och under tre månader predikade han frimodigt. Han samtalade med dem och försökte övertyga dem om det som hör till Guds rike.</p>	<p>Förra gången (18:19–21) togs Paulus vänligt emot i synagogan och ombads att stanna, men då gav han inte tid för det. Men nu får han predika under tre månader, vilket är anmärkningsvärt. Det var inte så att Paulus misslyckades, utan resultatet blev en stor församling.</p>
<p>9 Men där fanns några som förhärddade sig och inte ville tro utan talade illa om 'den vägen', så att alla hörde det. Då lämnade han dem och tog lärjungarna med sig, och varje dag höll han samtal i Tyrannus hörsal.</p>	<p>Det lyckades dock inte för Paulus att omvända hela synagogan, utan nu visade sig en opposition också här. Förhärddelsen började med att några inte ville tro. När Gud förhärddar (jfr farao, 2 Mos) gör han det som straff för att människan först förkastat budskapet. Då finns ingen möjlighet längre till omvändelse. Därför lämnar Paulus dem.</p> <p>Vi vet inte vad Tyrannus hörsal var. Ordet '<i>skolä</i>' betyder fritid, men också skola. Kanske var det en offentlig plats som erbjöds för undervisning. Codex Bezae, en handskrift från 400-talet, uppger i en kommentar att Paulus undervisade kl 11–16, vilket skulle vara förvånande med tanke på den vanliga siestan.</p>
<p>10 Detta pågick under två år, så att alla som bodde i Asien, judar och greker, fick höra Herrens ord.</p>	<p>I 20:31 säger Paulus att han vistats i Efesus under tre års tid. Då räknar han kanske in vistelse i andra delar av provinsen Asien (v 22), eller så måste han nu söka upp ett större utrymme för samlingarna. Han hade också medhjälpare som reste runt i omnejden. Sannolikt var det under denna tid som församlingarna i Kolosse, Hierapolis och Laodicea grundades, och det var nu som Paulus skrev sitt första brev till korintierna. Jfr 1 Kor 16:8–9.</p>
<p>11 Gud gjorde ovanliga under genom Paulus händer,</p>	<p>Paulus gjorde en del "vanliga" under, som tidigare har omtalats, men här noterar Lukas mycket speciella saker som hände.</p>
<p>12 så att man till och med tog dukar och plagg som varit i beröring med hans hud och lade på de sjuka, och sjukdomarna lämnade dem och de onda andarna for ut.</p>	<p>Denna märkliga företeelse handlar troligen om att Paulus hjälpte sjuka som inte själva kunde komma till Efesus genom att sända dem dukar och andra plagg. (Jfr 5:15, där man hoppades bli botad av Petrus skugga.) Det var inte fråga om vidskepelse, som vi ska se i det följande, för allt handlade om kraften i Jesu namn. Gud ville sprida evangeliet på detta mäktiga sätt just då. Också onda andar drevs ut på detta sätt, som den yttersta markeringen av Guds kraft.</p>

<p>13 Några kringvandrande judiska andeutdrivare tog sig också för att uttala Herren Jesu namn över dem som hade onda andar. De sade: "Jag besvärer vid den Jesus som Paulus predikar."</p>	<p>Dessa kvacksalvare hörde Paulus driva ut onda andar genom att tilltala dem i Jesu namn och tänkte att det var en magisk trollformel. Liknande företeelser har omvittnats av Josefus, där exorcister använt Salomos namn. De här kände inte Jesus, utan bara namnet via Paulus.</p>
<p>14 Det var sju söner till en viss Skevas, en judisk överstepräst, som gjorde så.</p>	<p>Denne Skevas är inte identifierad som överstepräst. Begreppet används här sannolikt i en vidare mening om ledande präster. Att de nedlät sig till en sådan verksamhet visar ämbetets förfall. De sökte inkomster genom att hänvisa till sin höga ställning och därmed öka sin auktoritet.</p>
<p>15 Men den onde anden svarade dem: "Jesus känner jag till, och vem Paulus är vet jag, men vilka är ni?"</p>	<p>Lukas skiljer mellan den onde anden och mannen som var besatt. Det var demonen som talade med betoning av "den" Jesus och "den" Paulus. Demonen frågar efter vilken auktoritet de har att tala i Jesu och Paulus namn. Jfr Luk 4:33–34. Också en ond ande igenkänner den som för egen vinning utnyttjar Jesu namn.</p>
<p>16 Och mannen som hade den onde anden kastade sig över dem, övermannade alla och misshandlade dem så svårt att de måste fly ut ur huset, nakna och blodiga.</p>	<p>Demonen fyller mannen med övernaturlig styrka och han överfaller de sju så plötsligt och kraftfullt att han river av dem kläderna och sårar dem. Männerna hade gjort misstaget att göra motstånd.</p>
<p>17 Detta fick alla i Efesus veta, både judar och greker, och fruktan kom över dem alla, och Herren Jesu namn blev prisat.</p>	<p>Händelsen ger ökad kraft åt evangeliet, vilket är motiveringen till att Lukas återger den. Här fanns en ny kraft, inte en sådan som den tidens vidskepelse gav, utan den som förmedlades via Paulus och indirekt genom händelsen med demonen. Vad var det som låg bakom detta namn, Jesus?</p>
<p>18 Många av dem som trodde kom och bekände öppet vad de tidigare hade gjort.</p>	<p>De nykristna drevs av sina samveten att bekänna vad de hade sysslat med i sin vidskepelse och otro. Idag sker ofta motsatsen: okunniga kristna faller offer för healing, spiritism och andra ockulta företeelser. Mycket av det som predikas som helbrägdagörelse är ren ockultism, påverkat av hednisk religion.</p>
<p>19 Åtskilliga av dem som hade bedrivit trolldom samlade ihop sina böcker och brände upp dem offentligt. Man räknade ut vad de var värda och kom fram till femtiotusen silverdrakmer.</p>	<p>Eftersom detta skedde offentligt är det sannolikt att Paulus ledde och uppmuntrade detta bokbål. Man ville inte sälja böckerna till hedningar så att de kunde fortsätta att göra skada. Någon med statistiskt intresse måste ha gjort anteckningar och räknat värdet. Av den väldiga summan att döma var församlingen mycket stor. Det skulle ha tagit ett år för 160 män att förtjäna in summan.</p>
<p>20 På detta sätt hade ordet genom Herrens kraft framgång och visade sin styrka.</p>	<p>Framgången fortsatte. Det var uttryckligen genom Herrens kraft, inte genom någon människas kraft eller styrka.</p>

Oroligheter i Efesus	
21 När detta var slutfört bestämde sig Paulus för att genom Makedonien och Akaja resa till Jerusalem. Han sade: "Och när jag har varit där måste jag också besöka Rom."	Det här händer troligen i slutet av de två åren (v 10). Syftet var att göra den insamling för Jerusalems kristna som han skriver om i Rom 15:25; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8. Det blev också en sådan resa, men när det gäller resan till Rom (som han ville "se", inte för att grunda en församling) kom den att bli annorlunda än Paulus hade tänkt sig: han fördes dit som fånge. Paulus hade först tänkt resa sjövägen direkt till Korint. (Se 2 Kor 1:16; detta brev är troligen sänt från Makedonien, medan 1 Kor är skrivet i Efesus vid påsktiden 57. Han skrev ett brev före det, men det har kommit bort, 1 Kor 5:9.) Han ändrade sina planer, vilket han tvingas förklara i 2 Kor.
22 Han sände två av sina medhjälpare, Timoteus och Erastus, till Makedonien och stannade själv en tid i Asien.	Det är möjligt att Erastus är samma man som omnämns i Rom 16:23, men på grund av dennes ställning (stadens kassör), och eftersom han inte omnämns i 1 Kor, är det osannolikt. Beträffande Timoteus uppdrag skulle han fortsätta från Makedonien till Korint och sedan tillbaka till Efesus, se 1 Kor 4:17; 16:10. I 1 Kor 16:8 uppger Paulus att han ville stanna till pingst. Det var vid den tiden, i maj, som efesierna firade sin Artemisfest.
23 Vid den tiden uppstod det stor oro med anledning av 'den vägen'.	'Den vägen' var ett allmänt uttryck för att beskriva den kristna kyrkan. Den här händelsen kan ha varit den som åsyftas i 1 Kor 15:32, även om kronologin antyder att det inte var den.
24 En silversmed som hette Demetrius, tillverkade Artemistemplet av silver och skaffade därmed hantverkarna stora inkomster.	Demetrius var ett alltför vanligt namn för att vi skulle kunna dra slutsatsen att det är samma person som i 3 Joh 12. Artemistemplet var ju en stor attraktion och man gjorde sig stora pengar med souvenirer. Demetrius var kanske ledare för ett hantverksgille. Artemis, tvillingsyster till Apollon, kan jämföras med romarnas Diana, jaktgudinnan. Artemis var också beskyddare av havande kvinnor.
25 Nu kallade han samman dem och sådana som hade liknande arbeten och sade: "Ni män, ni vet att vi har vårt välstånd av detta arbete.	Demetrius inser de ekonomiska följderna av att människor i stort antal blir kristna. Han tar också den grekiska religiositeten till hjälp.
26 Och nu ser ni och hör hur den där Paulus har vilselett en massa människor, inte bara i Efesus utan i nästan hela Asien, med sitt tal om att gudar som är tillverkade av händer inte är några gudar.	Framställningen ger en intressant inblick i församlingens omfång och vilket inflytande Paulus hade i hela provinsen Asien. Han är den obestridlige ledaren. När människor blev kristna ville de inte längre ha något att skaffa med de hedniska gudarna. Det är alltså en helt korrekt insikt i vad kristendomen för med sig. Man kan ändå anta att Demetrius överdrev. Knappast hade folkmajoriteten anslutit sig till Paulus. Efesus hade en kvarts miljon invånare.
27 Det är fara värt inte endast att vårt hantverk får dåligt rykte utan också att den stora gudinnan Artemis tempel förlorar sitt anseende, och att den gudinna som hela Asien, ja, hela världen dyrkar, mister sin gudomliga storhet."	Det är tre faror som lyfts fram: (1) att silversmedernas hantverk får dåligt rykte, (2) att Artemistemplets anseende förloras, och (3) att gudinnan Artemis blir vanärad. Överdriften "hela världen" är typisk och kan uppfattas som följden av att Demetrius världsbild är begränsad.

<p>28 När de hörde detta blev de ursinniga och skrek: "Stor är efesiernas Artemis!"</p>	<p>Skrikandet var det samma som hyllningsropen vid Artemisfesten. Det var efesierna som gjorde anspråk på gudinnan, eftersom man ansåg att hennes bild hade fallit från himlen just där. Bilden var en gammal ebenholtzfigur som föreställde en mångbröstad Artemis och härstammade sannolikt från någon förhistorisk kult.</p>
<p>29 Hela staden kom i uppror, och folk rusade alla på en gång till teatern och släpade med sig Gajus och Aristarkus, två makedonier som var Paulus följeslagare.</p>	<p>Teatern hade plats för 25 000 åskådare i en halvcirkel. (Den var inte en egentlig <i>amfiteater</i>, som skulle vara cirkelformad.) Hur man kom att ta fast just Gajus och Aristarkus får vi inte veta. Den senare var från Tessalonika (20:4; 27:2; Kol 4:10; Filemon 24). Risken var uppenbar att det skulle uppstå ett okontrollerat våld i denna folkmobb.</p>
<p>30 Paulus ville gå in till folket men hindrades av lärjungarna.</p>	<p>Ingen kunde veta följderna av detta, och man ville inte låta Paulus riskera att bli dödad fast han själv var villig att träda fram. Det kunde ha förvärrat läget.</p>
<p>31 Några asiarker som var hans vänner skickade också bud till honom och bad att han inte skulle ge sig in på teatern.</p>	<p>Asiarkerna var valda män, kanhända tio för varje år, som var utsedda från olika regioner i provinsen att ansvara för stora evenemang. Det finns motsvarande benämningar i andra provinser: galatriarker, syriarker osv. Det är anmärkningsvärt att de var vänner till Paulus. De vädjar till Paulus att inte riskera sitt liv. De vill inte ha blodspillan i teatern, men de gjorde det främst för att de var hans vän.</p>
<p>32 Där skrek några ett, andra något annat. Folkmassan var i uppror, och de flesta visste inte ens varför de hade samlats.</p>	<p>Demetrius hade startat något som nu hade runnit honom ur händerna. Det var en helt oregerlig folkmassa. Kanske var han själv rädd för vad som kunde hända.</p>
<p>33 Några ur hopen förklarade för Alexander vad saken gällde, och judarna skickade fram honom. Han gav tecken med handen och ville hålla ett försvarstal inför folket.</p>	<p>Lukas förklarar inte vem Alexander var. Namnet finns också i 1 Tim 1:20 och 2 Tim 4:14 där det nämns i negativ mening ("kopparmeden Alexander har gjort mig mycket ont"). Han var en jude som tydligen samarbetade med silversmederna. Han skulle antagligen ha förklarat varför judarna inte skulle anklagas för detta.</p>
<p>34 Men när de märkte att han var jude, ropade de alla på en gång i ett par timmar: "Stor är efesiernas Artemis!"</p>	<p>Alexander fick inte möjlighet att tala. Nu utbröt en masshysteri som varade ett par timmar och han glömdes bort. Denne jude utlöste alltså något som han varken hade kunnat förutse eller önska.</p>
<p>35 Men stadens sekreterare lugnade folket och sade: "Efesier, finns det någon enda människa som inte känner till att efesiernas stad är vårdare av den stora Artemis tempel och hennes bild som har fallit ner från himlen?"</p>	<p>Denna sekreterare var stadens högsta ämbetsman, närmast en kansler. Hans uppdykande lugnade folket genom hans blotta auktoritet. Antagligen hade han under tiden försökt bilda sig en uppfattning om vad som var på gång. Han börjar med att hänvisa till efesiernas anseende och till deras tradition. De hade en hög uppgift att vårda Artemis tempel, ett av världens sju underverk. Ordagrant står att bilden har fallit "från Zeus", dvs. övergudens (romarnas Jupiter) boning.</p>
<p>36 Eftersom ingen kan neka till detta, bör ni hålla er lugna och inte göra något förhastat.</p>	<p>Kanslern försöker med dessa hänvisningar lugna folket så att det inte uppstår våldsamheter.</p>

<p>37 Ni har fört hit de här männen som varken har rånat tempel eller hädat vår gudinna.</p>	<p>Kanslern har satt sig in i saken och vet att Gajus och Aristarkus inte har gjort något brottsligt. Han konstaterar faktum och väntar sig inte motsägelser.</p>
<p>38 Om nu Demetrius och hans hantverkare vill föra talan mot någon, så hålls det rättegångar och finns det landshövdingar. Inför sådana skall de anklaga varandra.</p>	<p>Kanslern påminner om den lagliga vägen att skipa rätt i två instanser, först en rättegång motsvarande våra tingsrätter och sedan överklagande till högsta instans. Kanslern ställer sig neutral i förhållande till de båda stridande parterna.</p>
<p>39 Och om det är något mer ni vill ta upp, skall det avgöras i den lagliga folkförsamlingen.</p>	<p>Den lagliga folkförsamlingen står här i skarp kontrast mot den olagliga mobben som samlats på teatern. Det var en stor sak att sammankalla folkförsamlingen. Den sammankallades inte för småsaker. Den kunde endast initieras av romerska medborgare.</p>
<p>40 På grund av det som har hänt i dag riskerar vi att bli anklagade för uppror. Vi har ju inte något skäl att anföra när vi skall stå till svars för dessa oroligheter." Och efter att ha sagt det upplöste han folksamlingen.</p>	<p>Kanslern talar försiktigt. Redan detta upplöpp, som varade i flera timmar, kan karaktäriseras som ett uppror. Och sådana ville man inte ha med tanke på den romerska överheten. Demetrius anklagelser var inget som kunde tas upp i Rom. Några översättningar delar av denna vers, så att den sista mening- en blir v 41.</p>